

ENN LEEDU 70 – MÕNDA TEMA AKADEEMILISEST KARJÄÄRIST

Eesti Maaülikooli Mullateaduse ja agrokeemia osakonna dotsendi Enn Leedu (sünd. 15. aprillil 1945. a) praktiku-teadlase-õppejõu karjäär on ligikaudu võrsetes osades kulgenud Eesti Maaülikoolis ja Eesti Põllumajandusprojektis. Nüüd juba üle 45 aasta kestnud tegevusse agronoomi-mullateadlase-õppejõuna on

Enn Leedu tulnud läbi Olustvere Sovhoostehnikumi (lõpetas 1965), EPA Agronoomia teaduskonna (lõpetas 1970) ja EPA statsionaarse (mullateaduse eriala) aspirantuuri (1970–1973).

Magistri teaduskraad mullateaduse alal omistati talle 1997. a uurimuse eest, mis käsitles põlevkivikarjääride puistangute ja nende põllumaaks rekultiveerimisel kasutatava huumusmulla agrofüüsikalisi ja agrokeemilisi omadusi. Põllumajandusteaduste doktoriks taimekasvatuse erialal (1998. a) sai ta väitekirja *Põlevkivi kaevandamisega Eesti põllumajandusele tekitavate kahjude leevendamise võimalused* kaitsmise tulemusena. Selle EPMÜ doktorinõukogu otsuse järel jätkas Enn Leedu oma tööd juba dotsendi ametikohal.

Eesti Põllumajandusprojektis töötamise ajal aastatel 1976–1994 oli tema põhitegevuseks arendustegevus ja rakenduslikud uurimused mullateaduse (sh agrokeemia), maaviljeluse ja taimekasvatuse alal. Põhiosas hõlmas see Ida-Virumaa ammandatud põlevkivikarjääride pinnaste põllumajandusliku rekultiveerimise viiside väljatöötamist ja nende praktikasse rakendamist. Põllumajandusliku rekultiveerimisvõimaluste uurimisega kaasnesid mahukad põldkatsed erinevate kultuuridega. Samas piirkonnas selgitati veel ka allmaakaevanduste langatumise tõttu toimunud muldkatte degradeerumise määra ja selle mõju põllukultuuride saagikusele. Kontrollimaks taolisi ja teisi maade kasutamiseiga seotud väärnähtusi olid talle aastateks 1989–94 antud maade kasutamise ja kaitse riikliku inspektori volitused.

Alates 1992. a lisandus E. Leedu mullateaduse alasele arendustegevusele ja uurimistöödele tänaseni kestev õppetöö EMÜ Mullateaduse ja agrokeemia osakonnas. E. Leedu õppejõuks kutsumisel oli oluline ka see, et ta töötas kateedri laborandina juba aastatel 1968–70 olles siis üliõpilane, assistendina aastatel 1973–75 s.o vahetult peale aspirantuuri ja koges ühe vegetatsiooniperioodi jooksul peaaegronoomi tööd Viljandi rajooni "Linda" kolhoosis. Valdavalt on dotsent Leedu õpetanud mullateaduse teoreetilisi aluseid ning Eesti muldade taksonoomiat, omadusi, kasutamist ja kaitset väga mitmesugustele erialadele spetsialiseerunud EMÜ üliõpilastele. Praktiliste laboratoorse tööde käigus on ta juhendanud mulla analüüside tegemist ning mulla morfoloogial ja geneesil põhineva Eesti muldade klassifikatsiooni omandamist. Üliõpilaste auditoorne

õppetöö on üldreeglina päänud välipraktikaga, kus õpitakse tundma muldkatte koosseisu ja omaduste iseärasusi seoses teatud konkreetsete Eestimaa mullatüüpide-ökoloogiliste tingimustega. Kaasautorina on E. Leedu teinud ka oma panuse nii kõrgkooli õpiku *Mullateadus* (ilmus 2012), kui ka praktiliste tööde juhendi *Muldade väliuurimine* (ilmus 2013) väljaandmise.

Meie ülikoolile tavakohaselt on ka E. Leedu rööbiti õppetööga osalenud teaduslikus uurimistöös. Esimeseks tema uurimisteenaks oli mineraalväetiste kasutamine. Selle kohta sai prof P. Kuldkepi juhendamisel koostatud diplomitöö (1970. a), kus uurimise all olid Lõuna-Eesti erosiooniala mullad. Hiljem on E. Leedu selle probleemi juurde tagasi tulnud uurides väetamise mõju nii saagile ja saagi kvaliteedile ning toiteelementide sisaldusele ja bilansile, kui ka mulla taimekasvatustele omadustele pikaajalises külvikorra katses. Käesoleval ajal kestev prof P. Kuldkepi poolt 1989. a rajatud IUSS mullaviljakuse uurimisgrupi Euroopa võrgustikku kuuluv pikaajaline põldkatse (IOSDV/ILTE) on olnud heaks polügooniks ka E. Leedule nii orgaaniliste, mineraalsete kui ka kompleksväetiste uurimisel koostöös selle katsega seotud kollektiiviga nii EMÜ mullateaduse ja agrokeemia osakonnast, kui ka rahvusvahelises koostöös (ühisprojektid Berliini Humboldt'i Ülikooliga, Giesseni Justus von Liebigi Ülikooliga). Eespoolnimetatud pikaajalise külvikorra katse korraldamise vastutavaks täitjaks on tulnud olla aastatel 2000–2004 ka E. Leedul. Selle katse baasil sai alguse ka põlevkivi utmise jäägi poolkoki ja sellest valmistatud kompostide (rekultiveerimisaine) kasutamisevõimaluste selgitamine taimekasvatuse. E. Leedu kogemused põllumajandusliku rekultiveerimise, põllumaadadel toimunud kaevanduste langatuste ja põlevkivi poolkoksist valmistatud rekultiveerimisaine kohta on avaldatud eraldi peatükkidena kogumikus *Maavarade kaevandamine ja puistangute rekultiveerimine Eestis* (2010). E. Leedu on üheks Eesti parimaks asjatundjaks huumusmulla säilitamise ja põllumajandusliku rekultiveerimise alal.

E. Leedu aspirantuuriaegseks teemaks oli hoopiski kahekihilisel lõimisel (katte saviliiv liivsavimareenil) kujunenud kahkjate muldade mineraloogia uurimine (juhendaja A. Oja), mille kohta on ilmunud ka mitu artiklit. Mõnes artiklis ja vastavasisulisel juhendis on E. Leedu (koostöös E. Asi ja R. Kõlli'ga) argumenteerinud põllumaade metsastamise teemadel.

E. Leedu mitmekülgse arendustegevuses saadud teadmised on tulnud kasuks Taani-Eesti ühisprojekti *Väetiste kasutamise normatiivide täpsustamine ja sõnniku standardite väljatöötamine* Eestipoolse koordineerijana (2000–2002) ja selle raames koostöös Jäneda Õppe-Nõuandekeskusega juhendi *Põllukultuuride väetamine* väljaandmisel (2002).

E. Leedu teadlaseks-õppejõuks kujunemise loost selgub, et tema peamisteks mentoriteks ja kaasautoriteks on olnud E. Kitse, P. Kuldkepp, L. Reintam ja

A. Oja. Ilmunud publikatsioonide loetelu näitab, et tema hinnatuimateks koostööpartneriteks-kaasautoriteks on olnud ka L. Murdam, E. Kaar, A. Toomsoo, T. Teesalu, L. Lainoja, H. Raave, T. Tõrra ja veel mõned teised.

Oma kompetentsusest lähtuvalt on ta olnud kursuse juhendaja ning on kuulunud Üleliidulise Rekultiveerimise Nõukogu ja Eesti Paepargi Nõukogu koosseisu. Rahva teadlikkuse tõstmisel muldadega seotu kohta on olulised olnud avatud ülikooli kursuse *Muld ja toiteained* läbiviimine koos prof P. Kuldkepiiga, õpilaste koolitused Toomal teemal *Muld ja turvas* koos dots M. Shanskiy'ga, Järvelja õpperaja muldadesse puutuva

osa koostamine ja EMÜ Mullamuuseumi Eerikalt Tähtverre kolimine ja töökorda seadmine. Erialast lähtuvalt kuulub dots Leedu Eesti Mullateadlaste Seltsi, Akadeemilisse Põllumajandusseltsi ja Euroopa Mullakaitse Seltsi. Tema hobideks on tehnika, aiandus ja fotograafia. Nooremas eas tegeles ta edukalt laskespordiga, praegu aga hoiab end vormis sulgpalli mängimisega ning lastelastega matkates. Tema perekonnas on üles kasvanud tütar ja poeg, ning lapselapsi on tal kokku kolm.

Raimo Kõlli